

НАПРЯМ 3. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР І МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-279-4-43>

Агібалова Т. М.

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри ділової іноземної мови та перекладу,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»*

КОМУНІКАТИВНІ БАР'ЄРИ В МІЖКУЛЬТУРНОМУ ДІАЛОЗІ

Постановка проблеми. Потреба в комунікації без кордонів, незалежно від того, чи є вони етнічними, професійними, віковими чи релігійними, змінює пріоритети, культуру й освітні цілі суспільства. Існує нагальна потреба у випускниках, які можуть швидко сприймати й інтерпретувати, мислити творчо, здобувати й аналізувати великі обсяги інформації, що надається в глобальному вимірі світу різними мовами. Студенти з високим рівнем володіння іноземною мовою розширюють свій світогляд, витрачаючи менше зусиль, занурюються в іншомовний простір, збагачують словниковий запас, розвивають різні види пам'яті (короткочасну, довгострокову, епізодичну, процесуальну), краще розвивають свій інтелектуальний ресурс.

Актуальність. Вивчення іноземних мов передбачає розуміння того, як цільова культура пов'язана з власною культурою. Іншими словами, розвиток навичок міжкультурної компетентності є запорукою успішного оволодіння принципами міжнаціонального порозуміння. Проте дискусійним залишається питання про те, як і в якій мірі в сучасному глобальному суспільстві змінюється формат, сутність, прояви культури через зміни у світоустрої, викликані появою реалій дистанційного навчання, *remote* працевлаштування, соціального життя в онлайн просторі.

Виклад основного матеріалу. Епоха COVID-19, з одного боку, змусила змиритися з певними обмеженнями на живе спілкування, яке раніше вважалося превалюючою формою соціалізації. Взаємодія і контакти стали здійснюватися через необмежений зв'язок і доступ до всесвітньої мережі. З іншого боку, оскільки комунікативна поведінка особистості також має адаптуватися до вимушених умов, пандемія коронавірусу посилила й вивела на новий рівень важливість міжкультурної обізнаності, що безпосередньо пов'язана з національним

світоглядом. Це стосується повною мірою як партнерсько-клієнтських відносин у професійній сфері, так і пошуку однодумців у всесвітній мережі для повсякденного спілкування.

Обмеженість у просторових реаліях підносить на новий рівень проблему комунікативних бар'єрів, що супроводжуються в мовця почуттям тривоги або сумнівами перед тим, як висловити судження про вік, стать, релігію, поведінку, соціальні ролі й цінності тощо. Перебування в контакті один-на-один вимагає набагато більше уваги й концентрації щодо мовної поведінки, оскільки кожне слово сприймається співрозмовником як персоналізований посыл і оцінюється як позитивне чи негативне. Отже «загубитися в натовпі», як на спільній ранковій нараді або шумній студентській вечірці, не вдається. Найбільш очевидними комунікативні бар'єри є в міжнародному діалозі, коли навіть незначне порушення моделей етикету спілкування може призвести мовця до комплексу неповноцінності, тривожності й, зрештою, відвернути від такої перспективи загалом.

Задля виявлення природи й характеру труднощів, що виникають у здобувачів вищої освіти в ситуації міжкультурного спілкування, ми провели анкетування серед студентів третіх курсів – українських здобувачів-філологів і іноземців-медиків (мовою навчання в останніх є англійська). Здобувачам було поставлено завдання: «Ознайомтеся з типовим переліком перешкод на шляху до ефективної міжкультурної комунікації. Оцініть кожну позицію по шкалі від 1 до 100, залежно від того, наскільки вона є перешкодою особисто для вас, де 1 означає найнижчий рівень, а 100 – максимальний рівень прояву проблеми». Такий широкий діапазон від 1 до 100 було обрано, аби оцінити ступінь складності проблеми в аспекті ставлення до неї самого мовця, тобто рівень його психологічних бар'єрів. Це дозволить викладачу коригувати засоби й методи навчання найбільш продуктивно – спираючись на дані про психологічні перешкоди для студента.

Так, учасникам було запропоновано оцінити такі позиції:

- 1) складність із вибором теми для діалогу;
- 2) складність/неоднозначність розуміння й визначення змісту самого поняття «міжкультурна комунікація»;
- 3) відсутність постійного контакту з представниками іншої культури;
- 4) недостатній лексичний запас;
- 5) наявність складних правил в граматиці іншої мови;
- 6) недостатня обізнаність із етикетом/традиціями іншої країни;
- 7) відсутність необхідної кількості часу для освіти й самоосвіти;
- 8) побоювання неможливості отримати позитивний результат швидко;
- 9) психологічна напруга упродовж процесу міжкультурного діалогу;
- 10) ваш варіант.

У результаті обробки, узагальнення й систематизації інформації ми отримали наступні результати, які відображено на рисунках 1 і 2.

Рис. 1.

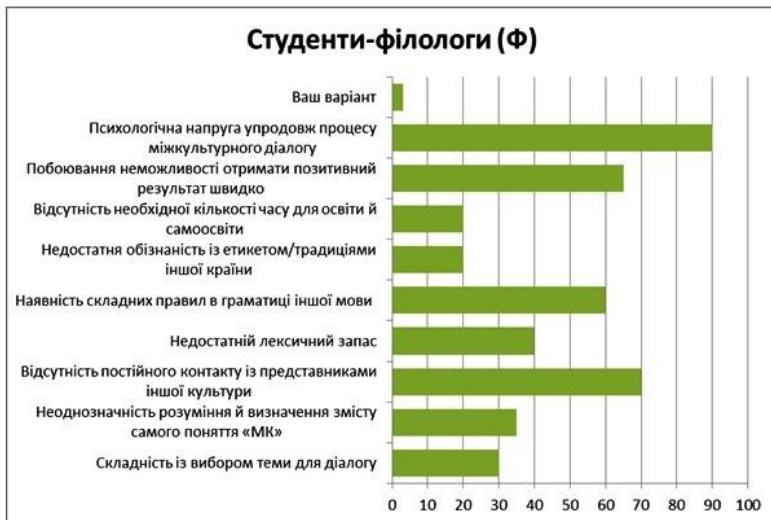

Рис. 2.

Аналіз результатів показав, що найбільша розбіжність у показниках серед філологів і медиків наявна щодо позицій «побоювання неможливості отримати позитивний результат швидко» (НФ – 10 \ \Phi – 65) і «психологічна напруга упродовж процесу міжкультурного діалогу» (НФ – 10 \ \Phi – 90). Перша розбіжність пов'язана, на нашу думку, із свідомим вибором філологів, адже вступаючи до ВНЗ за фахом, студенти очікують на швидкий достойний результат, пізнаючи світ через іноземну мову, у той час коли медики сприймають обізнаність у культурі й мові іншої країни переважною мірою як інструмент для обміну інформацією і співробітництва з міжнародними партнерами й організаціями, іншими словами, поступово пізнають мову через світ професії. Друга розбіжність вочевидь пов'язана з усвідомленням філологами своєї високого ступеня відповідальності в міжкультурному діалозі. Найнижчий коефіцієнт розбіжності показали позиції «відсутність постійного контакту з представниками іншої культури» (НФ – 60 \ \Phi – 70) і «недостатній лексичний запас» (НФ – 50 \ \Phi – 40). Як виявилось, ці позиції є важливими для успішності міжкультурної комунікації для учасників обох груп, тобто не зважаючи на ступінь обізнаності й оволодіння знаннями, мовці однаково відчують занепокоєність недосконалістю своїх навичок, коли йдеться про іншу культуру.

Десята позиція майже не привернула увагу респондентів, особливо філологів. Серед запропонованого власного варіанту відповіді превалював «Перехід на дистанційне навчання» (НФ – 8 \ \Phi – 3), який, на думку респондентів, став на заваді безпосередньому контакту з носіями іншої культури. Важко з цим не погодитися, оскільки онлайн спілкування має свої закони й особливості взаємодії учасників один із одним, і після років традиційного навчання в школі до нового формату взаємодії в дистанційному освітньому оточенні в університеті треба призвичаїтися. Проте два роки пандемічних реалій навчили швидко пристосовуватися й шукати нетипові, креативні шляхи роботи з інформацією в електронному режимі. Досвід геймерства став у нагоді на шляху до здобуття знань за умов цифровізації і гейміфікації освіти.

Висновки. Отже, аби подолати міжкультурні бар'єри, викладачеві варто практикувати комунікацію з учасниками навчального процесу, актуалізуючи їхню увагу як на етапах міжкультурного діалогу, так і на його компонентах. Так само як важливо розумітися на принципах і методиці набуття знань і навичок на стадіях ознайомлення, практикування, закріплення й продукування, так і важливо навчити мовців, як правильно починати розмову, як ставити питання відкритого типу, надаючи співрозмовнику можливість активно брати участь у комунікації, як ввічливо переривати співрозмовника і в зв'язку з цим

розумітися на тому, коли настає твоя черга реплікувати, зрештою як правильно закінчувати розмову.

Список використаних джерел:

1. Lazar, I. (2001). Incorporating intercultural communicative competence in pre- and in-service language teacher training. Strasbourg: European Centre for Modern Languages, Council of Europe Publishing.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-279-4-44>

Антоничева В. О.

*здобувачка освітньої програми «Журналістика»,
першого бакалаврського рівня 2 курсу,*

ПЗВО «Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика»

Науковий керівник:

Стекольнікова В. А.

*кандидат наук із соціальних комунікацій,
завідувач кафедри журналістики та філології,*

ПЗВО «Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика»

ЕСЕЙ: ПОГЛЯД НА КОНЦЕПТОЛОГІЮ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЖАНРУ

На сьогодні має велику популярність має такий жанр, як есе. Ця форма твору є вільною та дуже зручна для письменників та журналістів, які хочуть викласти свої думки та враження у невеликому обсязі тексту.

Початково французьке, слово «есе» (essai) походить від латинського *exagium*, що означає «зважувати», інакше «перевіряти», «випробовувати». Цим словом позначають прозові публіцистичні твори середнього обсягу з виразною авторською позицією [1, с. 7].

Для есея властивий несподіваний, неусталений погляд на явища життя, мистецтва, науки, вільна розкута композиція, асоціативність, зміщення часово-просторових планів, поєднання значних елементів художньої образності з науковими міркуваннями. Есей не передбачає систематичності викладу і навіть аргументованості висновків.

Вперше вжив цей термін і започаткував жанр есею французький письменник і філософ Мішель Ейкем де Монтень (1533–1592), який у 1580 р. видав перші дві книги свого головного твору «Essai». У 1588 р. з'явилося видання, що складалося з трьох книг. Починаючи свій твір,